

Věra Ferbasová (1913–1976)

Rozesmátá naivka, filmová komediantka i divadelní herečka aneb Věra Ferbasová. Herečka, jejíž jméno bylo skloňováno v mnoha periodikách i publikacích. Všechny zachycují velmi podobným způsobem její život, který započal dne 21. září roku 1913 v Sukoradech v okrese Jičín a skončil 4. srpna 1976 v Praze. Téměř ve všech stejně laděných novinových článcích, psaných s delším časovým odstupem, se dozvídáme o dni, kdy byla přijata Vlastou Burianem k filmu, a jejím osamoceném konci na pražském sídlišti.

Mládí prožila Ferbasová v Plzni, kde navštěvovala nejdříve obecnou školu (1919–1924), následovalo Dívčí gymnázium (1925–1928) a poté dvouroční obchodní škola.¹⁾ Po otcově smrti se přestěhovala do Prahy, kde nastoupila do divadla Vlasty Buriana jako sekretářka. Vlasta Burian ji však ihned obsadil do své divadelní frašky *Mušketýři z katakomb*.²⁾ Několik měsíců tak bavila diváky v divadle.³⁾ Svou první filmovou roli dostala Věra v roce 1933 ve filmu *V TOM DOMEČKU POD EMAUZY*.⁴⁾ Filmovou kariéru ovšem nastartovala

naplno až po seznámení s režisérem Vladimírem Slavínským, který jí světil řadu hlavních rolí ve svých filmech. Mezi nejznámější patří *ULIČNICE*, *TŘI MUŽI VE SNĚHU*, *ŽABEC* nebo *FALEŠNÁ KOČIČKA*. Ve 30. letech se tak stala nejjobsazovanější herečkou u nás.⁵⁾ Hromadně se chodilo na její filmy a Věra Ferbasová byla fenoménem i zdrojem zábavy. Její pracovní vytíženost byla vysoká, řadila se mezi jedny z mála našich hereček, které si filmové společnosti smluvně angažovaly ročně do svých tří až čtyř filmů.⁶⁾ Ovšem Slavínský nebyl jediným, díky němuž její kariéra kvetla. Ferbasová se objevovala i ve filmech Martina Friče, Miroslava Cikána, Karla Lamače a dalších.⁷⁾ Ve svých rolích vynikala především komickým nadáním a smyslem pro karikaturní nadsázku. Ve filmu Karla Lamače *POZOR, STRAŠÍ* dokonce ztvárnila klauniádu neboli klaunské vystoupení.⁸⁾ U nás byla známá jako ženská komička. Neřadila se mezi typické *femme fatale* své doby, přestože před příchodem do Prahy vyhrála v Plzni soutěž krásy. Na plátnech kin zaujala diváky právě

1) Národní filmový archiv (dále NFA), f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 2, Kádrový dotazník.

2) Viktor Kudělka, *Hvězdy nad Barrandovem. Ženy jeho snů*. Brno: Knihkupectví Michala Ženíška 1994, s. 123.

3) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

4) Jiří Havelka, *Kdo byl kdo v československém filmu před r. 1945*. Praha: Československý filmový ústav 1979, s. 57.

5) Jiří Hrbas, *Historiky o filmařích. Věra Ferbasová, populární herečka*. Záběr 6, 1973, č. 18 (31. 8.), s. 4.

6) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

7) Jiří Hrbas, *Historiky o filmařích. Věra Ferbasová, populární herečka*. Záběr 6, 1973, č. 18 (31. 8.), s. 5.

8) Myrtil Frída, *Odešla Věra Ferbasová*. Kino 31, 1976, č. 18 (7. 9.), s. 11.

svým humorem a rozpustilostí. I tím si přitáhla spoustu diváků.⁹⁾

Vše vypadalo velmi idylicky, Ferbasové se dařilo nejen v profesním, ale i v osobním životě. V roce 1941 se provdala za architekta Josefa Pálku,¹⁰⁾ jenž se stal jejím celoživotním partnerem. Situace v protektorátě se postupně zhoršovala a Ferbasová stanula před klíčovým rozhodnutím, zda pokračovat v natáčení filmů v době, kdy Němci začali nutit české herce k podpisu jejich smluv, za které sice byly vyšší honoráře, ale tyto smlouvy s sebou nesly závazek spoluúčasti na německých filmech. Věra se nakonec jako jedna z mála českých hereček a herců rozhodla svou kariéru ukončit.¹¹⁾ Ukončení své kariéry obhájila před Němci s odůvodněním, že se bude věnovat rodinným povinnostem. První část kariéry zakončila velmi symbolicky s Vladimírem Slavínským a Vlastou Burianem v roce 1942 ve filmu ZLATÉ DNO, který se stal jejím posledním filmem na dlouhých patnáct let.¹²⁾

Válku prožila Ferbasová s manželem v ústraní a po válce se snad i těšila na pokračování své filmové kariéry, ale přišel rok 1948 a s ním nástup komunistů k moci. Z ne zcela jasných důvodů začaly být proti Věře a jejímu muži vykonávány různé represe.¹³⁾ Věra byla obviněna z protistátní činnosti, zatčena bez důkazů, vyslýchána Státní bezpečností a nakonec propuštěna. Její manžel

Josef byl taktéž vyslýchán a uvězněn. Při snaze dostat manžela z vězení byla Věra opět zatčena a odsouzena na jeden rok do tábora nucených prací ve Valticích. Po propuštění z tábora byla zařazena jako dělnice do továrny Kablo n. p. v Hostivaři. Její manžel se vrátil z vězení až po třech a půl letech. Po jeho návratu byl manželům odebrán byt. Náhradní bydlení jim bylo přiděleno v pohraniční oblasti ve Slezsku u Bruntálu, kde dostali k obývání pouze jeden pokoj.¹⁴⁾

Druhou část herecké kariéry začala Věra v městě Jičíně, kde ji tamní ochotníci obsadili do divadelní hry.¹⁵⁾ První filmovou rolí, ve které ji diváci mohli na plátně vidět, byla dáma z nevěstince ve filmu POSLUŠNĚ HLÁSÍM z roku 1957.¹⁶⁾ Poté následovaly role ve snímcích jako DNES NAPOSLED (1958) nebo DAŘBUJÁN A PANDRHOLA (1959).¹⁷⁾ Kromě filmu hrála i v Činoherním klubu a účinkovala taktéž v Divadle Na zábradlí.¹⁸⁾ V 60. letech následovaly filmy ČINTAMANI A PODVODNÍK, PENSION PRO SVOBODNÉ PÁNY nebo SKŘIVÁNCI NA NITI. Ferbasová se v těchto letech stala také důležitou osobou pro generaci tzv. české nové vlny — Jiřího Menzela, Pavla Juráčka a další. Spolu s Jiřím Menzelem natočila Ferbasová důležitý snímek SKŘIVÁNCI NA NITI, ten ovšem putoval do trezoru, a tak jistá možnost většího zviditelnění Věry byla opět odsunuta.¹⁹⁾ Ferbasová ale účinkovala v televizních seriálech jako PAN

9) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

10) NFA, f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 3, Žádost o úpravu (zvýšení) důchodu.

11) Tamtéž; NFA, f. Českomoravské filmové ústředí, k. 15, inv. č. 352, Členové ČMFÚ: filmoví pracovníci — evidence.

12) Viktor Kudělka, *Hvězdy nad Barrandovem. Ženy jeho snů*. Brno: Knihkupectví Michala Ženíška 1994, s. 123–125.

13) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

14) NFA, f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 3, Žádost o úpravu (zvýšení) důchodu.

15) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

16) Robert Rohál, *Vzlety a pády slavných českých žen*. Praha: Petrklíč 2003, s. 48.

17) Tamtéž, s. 63.

18) NFA, f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 18, Smlouvy s Činoherním klubem; NFA, f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 19, Smlouva s Divadlem Na zábradlí.

19) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019].

TAU nebo BYLI JEDNOU DVA PÍSAŘI²⁰⁾ a v rámci Československé televize natáčela také televizní filmy a namlouvala komentáře.²¹⁾

V 60. letech se s manželem opět vrátila zpět do Prahy a usadila se v Ládví,²²⁾ ve vile herečky Růženy Naskové.²³⁾ V této době byla Ferbasová také rehabilitována společně se svým manželem. Nejdříve bylo zrušeno rozhodnutí Národního výboru o zařazení do tábora nucených prací pro Ferbasovou, v roce 1973 byl zrušen rozsudek, a to v celém rozsahu, tehdejšího Státního soudu z roku 1949 týkající se Josefa Pálky. Po smrti manžela se Ferbasová přestěhovala na pražské sídliště v Krči.²⁴⁾ Naposledy se v 70. letech objevila v několika televizních filmech a v celovečerním filmu JÁCHYME, HOŇ HO DO STROJE, kde vytvořila již legendární postavu tetičky se psem Gregorem. Zemřela náhle doma dne 4. července 1976.

V oddělení písemných archiválií Národního filmového archivu je uchováván jednokartonový fond Věry Ferbasové. Z životopisných materiálů se ve fondu nenachází mnoho písemností, až na cestovní pas a kádrový dotazník z roku 1976, kde se dají nalézt jisté drobné detaily ze života této herečky, například i to, že nikdy nebyla angažovaná v žádné politické straně, nebo důležité informace k jejímu vzdělání a rodině. Najdeme zde ovšem poměrně dost úředních dokumentů a korespondence týkající se žádosti Věry o přiznání osobního důchodu, které dobře reflektují její ztíženou situaci po smrti manžela a její nemožnost dosáhnout důchodu při absenci trvalého zaměstnání z minulosti. Další dochovaná korespondence, přestože je jí poskrovnu, pochází především ze 70. let a obsahuje několik zmínek z Věřiny kariéry. Ve fondu se taktéž zachovalo množství smluv

týkajících se umělecké činnosti, které Věra uzavírala s Československou televizí, Československým filmem nebo s Akademií múzických umění v Praze. Tyto smlouvy mohou být dobrým zdrojem informací k dobovému finančnímu ohodnocení herců. Další rozsáhlou částí fondu jsou recenze na činnost původce, v nichž se můžeme dočíst o komické kauze okolo filmu FALEŠNÁ KOČIČKA. Ve filmu je ukázána fotografie neznámé ošklivky, ze které si hlavní hrdinové dělají legraci. Ona neznámá slečna se ovšem v dané fotografii v kině poznala, následně se obrátila na Okresní soud trestní a žádala finanční odškodnění, jelikož jí tato scéna měla snížit možnosti v hledání manžela.

Ve fondu se také nachází vyobrazení Věry v dobových periodikách a propagačních materiálech k filmu, dále několik málo písemností týkajících se Věřina manžela Josefa Pálky, obsahující i jeho portrétní fotografii. Ve fondu Českomoravského filmového ústředí jsou uloženy spisy z evidence členů a evidence smluv s filmovými společnostmi i se složkami Věry Ferbasové. Další drobné materiály k Věře Ferbasové můžeme najít ve fondech divadelního a filmového kritika Artuše Černíka, režiséra Martina Friče, asistenta filmové režie Josefa Šatného a divadelního kritika Josefa Trägera. Nakonec je nutné zmínit portrétní fotografie Věry Ferbasové, které jsou uchovány ve sbírce fotografických civilních portrétů českých filmových osobností.

Archivní fond je inventarizovaný a zpřístupněný veřejnosti.

Kristýna Doležalová

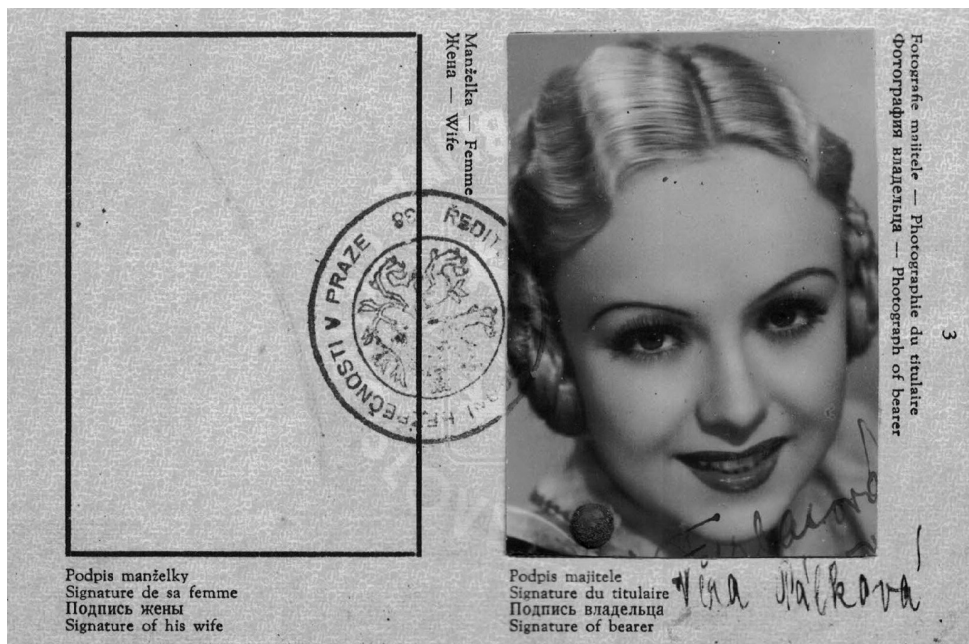
20) NFA, f. Věra Ferbasová, k. 1, inv. č. 21, Smlouvy s Filmovým studiem Barrandov.

21) Tamtéž, inv. č. 17, Minimoralita o telefonu a lešení.

22) Tamtéž, inv. č. 3, Dopis SČDU Krátkému filmu.

23) Robert Rohál, *Vzlety a pády slavných českých žen*. Praha: Petrklíč 2003, s. 63.

24) Příběhy slavných: Americký sen po česku (Věra Ferbasová). Dostupné online: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/413235100211006-americky-sen-po-cesku/>>, [cit. 29. 4. 2019]; k poválečnému osudu manželů Pálkových je možné čerpat další informace ze spisu StB, který je uložen v Archivu bezpečnostních složek viz Archiv bezpečnostních složek, sbírka Správa vyšetřování StB — vyšetřovací spisy (V), arch. č. V-3448 MV.

Cestovní pas Věry Ferbasové z roku 1947. Zdroj: NFA, f. Věra Ferbasová, inv. č. 1.

Svatební fotografie Věry Ferbasové a Josefa Pálky
Zdroj: NFA, Sběrka fotografických civilních portrétů českých filmových osobností, sign. P219, přírůstkové číslo 393795.

Věra Ferbasová v Jugoslávii
Zdroj: NFA, Sběrka fotografických civilních portrétů českých filmových osobností, sign. P219, přírůstkové číslo 393792.